

שבט שמעון: המסע והתיקון

תהלה הרץ

1. אין שריון הינון תריהון כחדא לית מליך ושולטן דיקום קדמיהון אפליג אַחַסַּנַת בְּנוֹי דְשַׁמְעוֹן לְתַרְיִן חוֹלְקִין חוֹלֵק חַד יְפוֹק לִיה מְגוֹ אַחַסַּנַת בְּנֵי יְהוּדָה וְחוֹלֵק חַד בְּנֵי שָׂר שְׁבֻטָּא דִיעֵקֵב וְאַבְדַּר שְׁבֻטָּא דְלוֹי בְּגוֹ כְּלֵהוֹן שְׁבֻטָּא דִישְׂרָאֵל:
(תרגום יונתן לבראשית מט, ז)
2. אחלקם ביעקב: כיצד? כ"ד אלפים נפלו משבט שמעון בדבר זמרי, והיו אלמנותיו כ"ד אלף, ונתחלקו בשבטי ישראל ב' אלפים לכל שבט ושבט; וכל מי שמסבב על הפתחים הוא משבטו של שמעון.
(בראשית רבה צט, ז)
3. אין לך עניים וסופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון, כדי שיהיו נפוצים; ושבטו של לוי עשאו מחזר על הגרנות לתרומות ולמעשרות, נתן לו תפוצתו דרך כבוד.
(רש"י בראשית מט, ז)
4. והטעם שהם אלה ראויים שיפרדו ולא יתחברו יחדיו. והנה מצאנו כי גורל שמעון – אחלקם ואפיצם נפל בתוך נחלת בני יהודה, והנה הוא ברשות אחר. וגם ערו לא היו דבקים זו לזו, רק מפוזרות בינות גורל יהודה. גם כן לוי שהיו לו שמונה וארבעים עיר, והן מפוזרות בינות השבטים.
(ראב"ע שם)
5. פטדה, ומפה שלו צבוע ירוק, ומצויר עליו שכם – שמעון
(במדבר רבה ב, ז)
6. פטדה היא אבן ירוקה... ודע כי פראשמ"א ומרקד"י הכל מין אחד וחתיתה אחת... אלא שהמרקד"י הוא המובחר... והוא בתכלית הירקות וזיוו מבהיק ואורו מתנוצץ עד מאוד, והפראשמ"א ירוקה גם כן אבל היא למטה ממנו עד מאוד, בין בירקות, בין בזיו האור. ומה שנתנה האבן הזאת לשמעון, על שם שהוריקו פניו של זמרי בן סלוא נשיא שבט שמעון, וכן כל מי שחטאו משבט שמעון בבנות מואב הדרוקן. וסגולת האבן הזאת של פטדה – הוריקו פניהם, וכן דרשו רז"ל (שבת לג):. סימן לעבירה שהיא מקררת את הגוף, ועל כן היא מצויה בארצות כוש שהם חמים ושטופי זימה וצריכים אליה לקרר אותם, וזהו שכתוב: "לא יערכנה פטדת כוש" (איוב כח, יט).
(רבנו בחיי שמות כח)
7. "אלה עריהם עד מלוך דוד" (דבה"א ד, לא) – פתרון: כשהרבו בני יהודה עשו תרעומת על בני שמעון... וכשמלך דוד באו שבטו לשאול מבני שמעון את ארצם שהשאלו להם והלך דוד וגרשם (ייתכן שי"ל: וגר שם).
(המיוחס לרש"י, דבה"א ד)
8. כשמלך דוד וחזקו בני יהודה גרשום בני יהודה מנחלתם והם בקשו להם נחלה, כמו שאמרו "וילכו למבוא גדור עד למזרח הגיא... ומהם מן בני שמעון הלכו להר שעיר" וכו', כי הלכו הנה והנה לבקש נחלה, ומה שאמר "זאת משבותם והתיחסם להם", ר"ל כי אלה חמש ערים וחצריהם נשאר להם ולא גרשום משם בני יהודה.
ומה שאמר "עד היום הזה" כי עד ימי עזרא לא שבו עוד בניהם באלה המקומות אף על פי שגלו משם בני שמעון.
(רד"ק שם)
9. "אלה עריהם עד מלוך דוד" – כי במלוך דוד הייתה צקלג למלכי יהודה (כמ"ש שמ"א כז, ו)... "וחצריהם עיטם" (דבה"א ד, לב) לא נזכר ביהושע (יט, ז) רק ערים ארבע, וי"ל שאחר שנתנה צקלג למלכי יהודה נתנו להם עיטם במקומו.
"ובית אבותיהם פרצו לרוב" – שבימי חזקיהו מצאו שאין המקום מחזקת רוב יושביהם כי נחלת שמעון הייתה מעטה.
(מלבי"ם שם)
10. והיה זה בימי חזקיהו מלך יהודה, וידמה שהיה זה אחר גלות עשרת השבטים ושם נשאר אלו.
(רלב"ג, דבה"א ד, מא)

לע"כ ולאורו של מורנו הרב אלישע וישליצקי זצ"ל

11. "אלה עריהם עד מלוך דוד" - למטה אומר כי עשו מלחמה במבוא גדר וישבו תחתם עד היום הזה... עכשיו ייחסם היאך כבשו מלכות ומדינה, ואח"כ מגיד היאך הלכו בגלות, והיאך הגלם מלך אשר בשנה התשיעית להושע שהיא שנת ששית לחזקיהו: "ויבואו אלה הכתובים בשמות", כדכתיב "ויבוא מלך אשר מבבל ומכותה ומעוה ומחמת ומספרים ויושב בערי שמרון תחת בני ישראל" (מל"ב יז, כד) "ויכח את אהליהם" - אותם בני שמעון היושבים באהליהם; "ואת המעונים" - אותם היושבים במעונות ובכפרים ובעיירות הגלה עם אחיהם, "עד היום הזה"... לא שבו הגוים למקומותם.

(תלמיד רס"ג, דבה"א ד, לא-מג)

12. וילכו למבוא גדר - הלכו ממקומות יישוביהם בירכתי הנגב בדרך ההולכת לארץ גזר. ונחלקו החוקרים בזיהוייה של ארץ גזר זו. ונראית לנו הדעה שהכוונה לחלק הדרומי של הר שעיר (מדרום לפטרה), המכונה בפיה הערבים קדור, ושם החורבה הנמצאת במרכז החבל - ה'רְבַת ג'דור.

(ר' יהודה קיל, דעת מקרא לספר דברי הימים, עמ' קיא. וראו בהפניותיו שם)

- מומלץ לעיין בהקשר זה בפרק העוסק ביישובי יהודים בהרי אדום וערבה - י' בן צבי, שאר ישוב, עמ' 380 - 357.

13. שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף שנאמר {עובדיה א-יח} והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש וגו' איתיביה... מתיב רב יוסף: ומהם מן בני שמעון הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועזיאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית הפלטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה אמר רבה בר שילא ישעי מבני מנשה אתי דכתיב {דברי הימים א ה-כד} ובני מנשה חפר וישעי

(בבא בתרא קכג)

14. וראשי בתול היו בעת ההיא עוזיה בן מיכה למטה שמעון... ובזימם ההם ישבה בעיר יהודית בת מררי, בן עזי, בן יוסף, בן עזיאל, בן חלקיה, בן חנניה, בן גדעון, בן רפיה, בן אחיטוב, בן אליה, בן מלכיה, בן אליאב, בן נתנאל, בן שלמיאל, בן צורישידי, בן שמעון בן ישראל... ויהי בעת הקריב את מנחת הערב בירושלים, ותשם יהודית את שקה על בשרה, ותזרוק אפר על ראשה, ותיפול על פניה לפני ה' ותתחנן ותאמר: ה' א-להי אבי שמעון...

(ספר יהודית, פרקים ו-ט)

